

Aan

Staatssecretaris

Deadline: 3 juli 2023

nota

Beleidsreactie op het adviesrapport 'Deel en Verbind' van de commissie Versterking kennis geschiedenis voormalig Nederlands-Indië.

1. Aanleiding

Op 8 februari jl. heeft de voorzitter van de commissie 'Versterking kennis geschiedenis voormalig Nederlands-Indië' het adviesrapport 'Deel en Verbind' aan u overhandigd (bijlage 1). De commissie heeft u geadviseerd hoe de kennis over de geschiedenis van Nederlands-Indië/Indonesië duurzaam te verankeren in de Nederlandse samenleving. Het adviesrapport is gelijktijdig door u aan de Tweede Kamer aangeboden (Kamerstuk 26049, nr. 99). U heeft daarbij toegezegd in het eerste kwartaal met een beleidsreactie te komen. In het commissiedebat Oorlogsgetroffenen van 12 april jl. heeft u deze toezegging herhaald.

Reactie op vragen staatssecretaris VWS

Waarom wordt voorgesteld om "voormalig" niet meer te plaatsen voor Nederlands-Indië/Indonesië?

- De commissie Bussemaker geeft de voorkeur aan de term 'Nederlands-Indië/Indonesië' omdat daarin wordt weergegeven dat het gaat om de geschiedenis van een archipel die momenteel Indonesië heet en gedurende een bepaalde periode onder Nederlands gezag stond als Nederlands-Indië. Nederlands-Indië bestaat feitelijk niet meer. Het woord "voormalig" is derhalve overbodig.

De term 'Indische, Molukse, Papoea en Chinees-Indonesische gemeenschappen' suggereert een volledigheid die niet bestaat.

- Dit is correct. Er is niet één term of definitie van de gemeenschappen te geven die de gehele lading dekt. De terminologie is voorgelegd aan de leden van de Ronde Tafel. Als er in toekomst vanuit de gemeenschappen signalen komen dat er een andere definitie of terminologie moet worden gebruikt, dan staat VWS daar uiteraard open voor.

In het advies over het onderwijs staat dat aan de makers van de kerndoelen de opdracht wordt gegeven dat zij voorstellen moeten ontwikkelen over hoe racisme, discriminatie, antisemitisme, koloniaal verleden en migratiegeschiedenis stevig worden verankerd in het curriculum. Is deze opdracht breder dan het advies van de commissie Bussemaker?

- Ja, deze opdracht is breder dan het advies van de commissie Bussemaker. De opdracht aan de makers van de kerndoelen is gebaseerd op de motie van den Hul (PvdA) die oproept om in het onderwijs meer aandacht te besteden aan gevoelige thema's. De aanbevelingen van de commissie

TER BESLISSING

Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.

Fout! Onbekende naam voor documenteigenschap.

Opgesteld door

Datum

6 juni 2023

Kenmerk

3608493-1049408-DMO

Uw kenmerk

Zaaknummer

3608493-1049408-DMO

Afschrift aan

Ministerie OCW

Bijlage(n)

0

Bussemaker om meer aandacht te hebben voor het Nederlandse koloniale verleden en de doorwerking daarvan in het heden, past ook in die opdracht. Aan de makers van de kerndoelen – leraren en vakexperts – is nu de moeilijke taak om te beslissen wat wel en niet tot het verplichte curriculum moet behoren.

Datum

6 juni 2023

Kenmerk

3608493-1049408-
DMO

Is de werkopdracht aan de makers van de kerndoelen alleen gericht op de kennis van de geschiedenis of ook op de sociaal-maatschappelijke bewustwording van de gevolgen van het koloniale verleden?

- De opdracht richt zich zowel op de kennis van de geschiedenis als de doorwerking van het koloniale verleden in de huidige maatschappij. Ook hier geldt dat het aan de makers van de kerndoelen is om te bepalen hoeveel aandacht hiervoor moet komen in het verplichte curriculum. Er zijn immers veel wensen voor dit curriculum en de tijd is schaars.

2. Geadviseerd besluit

- U wordt geadviseerd in te stemmen met bijgevoegde beleidsreactie (bijlage 2) op het adviesrapport 'Deel en Verbind' van de commissie 'Versterking kennis geschiedenis voormalig Nederlands-Indië'.
- U wordt verzocht de beleidsreactie voor 1 juli as. aan de Tweede Kamer te sturen en dit mede namens de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), de minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs (PVO) en de staatssecretaris Cultuur en Media (CM) te doen.

3. Kernpunten

Opbouw beleidsreactie

In de beleidsreactie worden de aanbevelingen en adviezen van de commissie besproken en worden de contouren van een implementatieplan geschetst. De meeste maatregelen die in de beleidsreactie zijn beschreven, zullen binnen het huidige beleidskader van de collectieve erkenning worden ondergebracht. De maatregelen in relatie tot de kerndoelen en het burgerschapsonderwijs zijn hierbij uitgezonderd en vallen onder de verantwoordelijkheid van de minister van OCW en de minister voor PVO. Bij de keuze van de te implementeren maatregelen zijn de volgende algemene uitgangspunten gehanteerd:

- Er dient samenwerking te worden gezocht met bestaande initiatieven en te wordt aangesloten bij hetgeen in gang is gezet met het beleid van de collectieve erkenning.
- Ruime aandacht voor meerstemmigheid en het duurzaam borgen van de resultaten.
- Het voortzetten van de dialoog met de gemeenschappen om de inhoud, samenhang en voortgang te blijven bespreken.

De beleidsreactie is onderverdeeld in drie hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk treft u de inleiding. In hoofdstuk 2 wordt het vraagstuk van de terminologie besproken en hoofdstuk 3 is onderverdeeld in een paragraaf over onderwijs en een paragraaf over erfgoed, musea en publieke ruimte. De verbindende adviezen (uit hoofdstuk 5 van het adviesrapport) worden bij dit laatste hoofdstuk betrokken. Hieronder wordt nader ingegaan op de hoofdstukken 2 en 3 van de beleidsreactie, de keuzes die gemaakt zijn en de te nemen maatregelen naar aanleiding van het adviesrapport. De meeste van de onderstaande maatregelen zullen in 2023 of 2024 worden geïmplementeerd en kennen een looptijd van

meerdere jaren.

Datum

6 juni 2023

Kenmerk

3608493-1049408-

DMO

Hoofdstuk 2. Kader en terminologie

- Bij de te implementeren maatregelen blijft de focus het beleid van de collectieve erkenning. Dit beleid omvat de periode van de Tweede Wereldoorlog, de daaropvolgende Indonesische onafhankelijkheidsoorlog en komst naar en verblijf in Nederland van de gemeenschappen.
- In lijn met de aanbevelingen van de commissie wordt voortaan de term Nederlands-Indië/Indonesië gehanteerd in plaats van voormalig Nederlands-Indië. Daarmee bedoelen we de gehele Indonesische archipel (dus inclusief Nederlands Nieuw-Guinea).
- Niet één term kan recht doen aan de diversiteit en de verschillende perspectieven binnen de gemeenschappen die verbonden zijn met de geschiedenis van Nederlands-Indië/Indonesië. Tegelijkertijd blijft het van belang recht te doen aan de meerstemmigheid en veelkleurigheid van deze gemeenschappen. Daarom is het voorstel de term 'Indische, Molukse, Papoea en Chinees-Indonesische gemeenschappen' te gebruiken in plaats van 'Indisch' gemeenschap of 'Indisch en Molukse gemeenschap'. Kortweg aangeduid met de term 'gemeenschappen'.

Hoofdstuk 3.1 Maatregelen binnen en buiten het reguliere onderwijs

- In de werkopdracht aan de makers van de **kerndoelen** zal door de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap expliciet worden opgenomen dat er voorstellen moeten worden opgenomen over hoe racisme, discriminatie, antisemitisme, koloniaal verleden en migratiegeschiedenis stevig worden verankerd in het curriculum.
- Het project Indisch Erfgoed Digitaal wordt in de komende jaren verder uitgebouwd tot een **dynamisch digitaal platform** voor de onderwijs- en erfgoedsector, de gemeenschappen en de Nederlandse samenleving.
- De bekendheid van en de samenhang in het aanbod van de **gastlessen** voor het onderwijs worden door middel van een aantal projecten vergroot.

Hoofdstuk 3.2 Maatregelen voor de cultuur- en erfgoedsector

- Er komt een **co-curator** 'Versterking Kennis Geschiedenis Nederlands-Indië/Indonesië' voor de periode van drie jaar.
- Er wordt een **verkenning** uitgevoerd naar het **bestaande erfgoed** in de publieke ruimte dat een relatie heeft met Nederlands-Indië/Indonesië. Op basis daarvan wordt er een werkconferentie georganiseerd.
- Er wordt een inventarisatie uitgevoerd naar de verschillende **dialogovormen** die door de gemeenschappen worden gebruikt en er zal wordt onderzocht waar de behoefte ligt voor verdere stimulering.

Via de voortgangsrapportage Oorlogsgetroffenen zal de Kamer worden geïnformeerd over de voortgang van de implementatie van de maatregelen.

4. Toelichting

a. Draagvlak politiek

- Op 12 april jl. vond het commissiedebat Oorlogsgetroffenen plaats waar het adviesrapport van de commissie was geagendeerd. Tijdens dit debat bent u gevraagd naar de voortgang van een reactie op het adviesrapport. Daarbij kreeg u het verzoek in de beleidsreactie met concrete maatregelen

te komen en afstemming te zoeken met uw collega's van OCW. U heeft toegezegd in het tweede kwartaal met een beleidsreactie op het advies van de commissie te komen.

- Vanuit de Tweede Kamer is er met enige regelmaat aandacht voor de beleidsonderwerpen op het dossier van de 'Indische kwestie'. Vooral betreffende het rechtsherstel voor oorlogsgetroffenen uit Nederlands-Indië/Indonesië, in het bijzonder de Backpay-regeling voor weduwen, zo blijkt uit het commissiedebat van 12 juli jl., het tweeminutendebat van 16 mei jl. en het onlangs gehouden verantwoordingsdebat op 31 mei jl.
- Op 14 juni heeft het debat plaatsgevonden over de tweede kabinetsreactie op de uitkomsten van het onderzoeksprogramma 'Onafhankelijkheid, Dekolonisatie, Geweld en Oorlog in Indonesië, 1945-1950'. Tijdens dit debat hebben meerdere fracties aangegeven dat er in het reguliere onderwijs meer aandacht moet komen voor het Nederlandse koloniale verleden en de geschiedenis van Nederlands-Indië. De beleidsreactie op het advies van de commissie Bussemaker is hiermee in lijn.

Datum
6 juni 2023

Kenmerk
3608493-1049408-
DMO

b. Draagvlak maatschappelijk en eenduidige communicatie

- Uit de raadpleging (n.a.v. inzet collectieve erkenning extra impuls) bleek dat de gemeenschappen prioriteit gaven aan het verspreiden van kennis / educatie over de geschiedenis van Nederlands-Indië/Indonesië. Daarom is de commissie ingesteld om hierover te adviseren.
- De verwachtingen vanuit de gemeenschappen bij de beleidsreactie op het adviesrapport zijn daarmee, net als bij het adviesrapport, hooggespannen. Tevens heerst er bij een deel van de gemeenschappen teleurstelling en boosheid over het besluit geen Backpay-regeling voor weduwen in te stellen.
- In overleg met Directie Communicatie (DCo) en uw woordvoerder bereiden we de publiciteitsvoering over de beleidsreactie voor. Uiteraard wordt dit afgestemd met OCW.

c. Financiële en personele gevolgen

- Voor de implementatie van de adviezen is in totaal er € 2,3 miljoen gereserveerd vanuit de middelen die beschikbaar zijn gesteld vanuit het project 'Collectieve erkenning van de Indische gemeenschap, een extra impuls 2021-2024'.
- De maatregelen n.a.v. de adviezen worden in de jaren 2023-2026 geïmplementeerd. Dit is alleen mogelijk als het gereserveerde budget voor 2023 grotendeels kan worden doorgeschoven naar 2024, 2025 en 2026. Hiervoor zullen we het ministerie van Financiën benaderen in het kader van de augustusbesluitvorming.

d. Juridische aspecten haalbaarheid

N.v.t.

e. Afstemming (intern, interdepartementaal en met veldpartijen)

- De beleidsreactie is ambtelijk afgestemd met OCW (Erfgoed en Kunsten, Voortgezet onderwijs, Middelbaar Beroeps Onderwijs)
- Verder heeft afstemming plaatsgevonden met de leden van de Ronde Tafel (Indisch Platform, Stichting Nationale Herdenking 15 augustus 1945, Stichting Pelita, het Molukse Historisch Museum, het Indisch Herinneringscentrum en Stichting Beheer Sophiahof) van de collectieve erkenning. Daarnaast zijn er gesprekken gevoerd met een aantal

veldpartijen die we zien als beoogde uitvoerders van de maatregelen.

f. *Gevolgen administratieve lasten*
N.v.t.

g. *Toezeggingen*
N.v.t.

h. *Fraudetoets*
N.v.t.

Datum

6 juni 2023

Kenmerk

3608493-1049408-
DMO

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Tot personen herleidbare gegevens zijn onleesbaar gemaakt vanwege de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.